

Shiv Chhatrapati Shikshan Sanstha's

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

Empowered Autonomous Institution

Structure and Curriculum of Four Year Multidisciplinary Degree (Honors/Research) Programme with Multiple Entry and Exit option

Undergraduate Programme of Humanities and Social Sciences

B.A. (Degree) in Sanskrit

Board of Studies

in

Sanskrit

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

Empowered Autonomous Institution

[UG I Year]

w.e.f. June, 2026

(In Accordance with NEP-2020)

Review Statement

The NEP Cell reviewed the Curriculum of **B.A. (Degree) in Sanskrit** Programme to be effective from the **Academic Year 2026-27**. It was found that, the structure is as per the NEP-2020 guidelines of Govt. of Maharashtra.

Date: 13/04/2026

Place: Latur

NEP CELL

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur
Empowered Autonomous Institution

॥ आर्योह तमसो ज्योतिः ॥

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya,
Latur (Autonomous)

CERTIFICATE

I hereby certify that the documents attached are the Bonafide copies of the Curriculum of **B.A. (Degree) in Sanskrit** Programme to be effective from the **Academic Year 2026-27**.

Date: 13/04/2026

Place: Latur

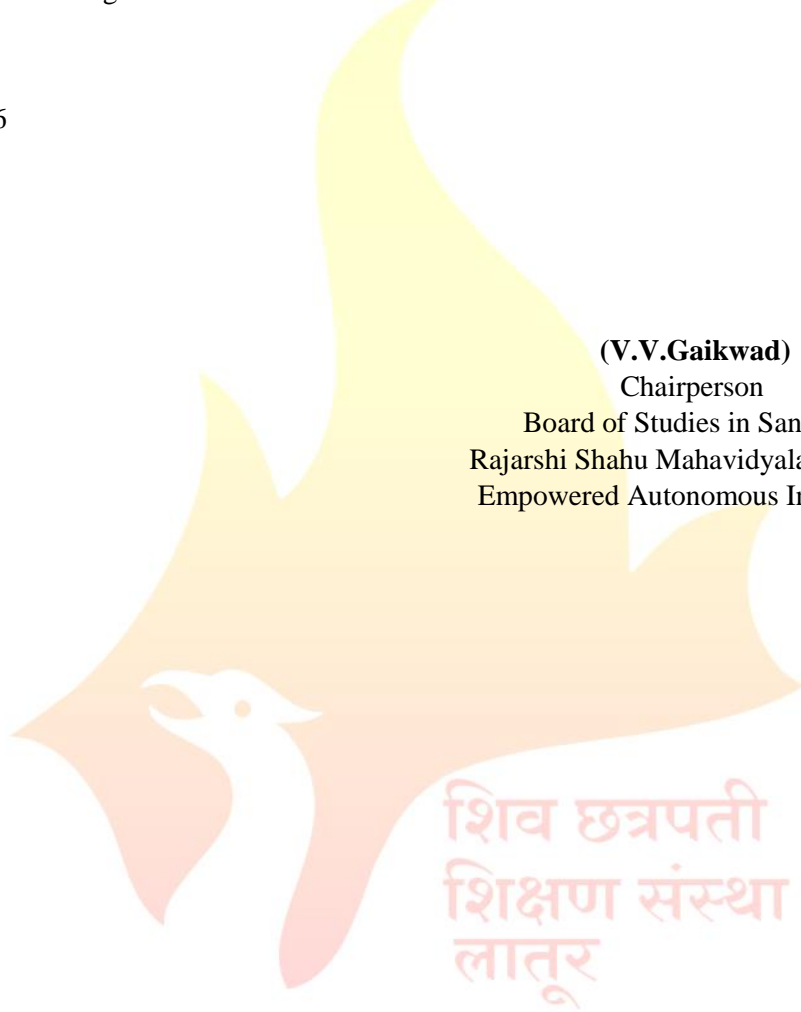
(V.V.Gaikwad)

Chairperson

Board of Studies in Sanskrit.

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

Empowered Autonomous Institution

॥ आर्योह तमसो ज्योतिः ॥

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya,
Latur (Autonomous)

Shiv Chhatrapati Shikshan Sanstha's

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

Empowered Autonomous Institution

Members of Board of Studies in the Subject Sanskrit Under the Faculty of Humanities and Social Sciences

Sr. No.	Name	Designation	In position
1	Mr. Vinay Gaikwad, Assistant Professor, Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur (Empowered Autonomous Institution)	Chairperson	HoD
2	Dr. Reva Hari Kulkarni, Associate Professor and Head of the Department of Sanskrit, Incharge of Skill development Centre, DBF Dayanand College of Arts and Science Solapur 414002,	Member	University Nominee.
3	Dr. Akhilesh Amritlal Sharma, Assistant Professor, Department of Sanskrit. Moolji Jaitha College Empowered Autonomous Institution, Jalgaon, Maharashtra-425001	Member	Academic Council Nominee
4	Mr. Shailesh Shinde, Assistant Professor, IKS-EDS Centre, Central Sanskrit University, Deccan College Post Graduate and Research Institute, Yerwada, Pune - 411006.	Member	Academic Council Nominee
6	Mrs. Jyoti U Mamadge, Head of Department, Sanskrit Saraswati Sangeet Kala Mahavidyalaya, Latur.	Member	Industry areas.
8	Mr. Dayanand Arya, Assistant Professor, Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur (Empowered Autonomous Institution)	Member	Faculty Member
9	Mr. Murlidhar Sopanrao Jadhav, Teacher, Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur (Empowered Autonomous Institution)	Member	Faculty Member
10	Mr. Somdev Dhodinram Shinde, Teacher, Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur (Empowered Autonomous Institution)	Member	Faculty Member

From the Desk of the Chairperson...

संस्कृतविभागः

प्राचीनभारतीयसंस्कृतिसङ्गीतेतिहासादीनां प्रचारार्थं विकासार्थञ्च शिव-छत्रपती-शिक्षण-संस्थासञ्चालिते राजर्षि-शाह-महाविद्यालये संस्कृतविभागः १९८४-८५ तमे वर्षे स्थापितः। छात्रज्ञानवृद्ध्यर्थम्, शास्त्रसुखबोधायस्मिन् संस्कृतविभागे वैदिकसाहित्यव्याकरणदर्शनादीनां प्राचीनशास्त्राणां पठन-पाठनं प्रचलति। महाविद्यालये संस्कृतभाषायाः अध्ययनं द्विधा १. ऐच्छिकरूपेण, २. वैकल्पिकरूपेण वर्तते। आधुनिककाले संस्कृतभाषायाः कियत् माहात्म्यमस्ति एतत् विषयं मनसि, बुद्धौ च निधाय भारतदेशस्थाः, विशेषविषयज्ञाः, संस्कृतानुरागिनः, अध्यापनकार्यरताः, छात्राणां मार्गदर्शनमग्नाः, प्राध्यापकाः सन्ति। छात्राणां विकासाय, संस्कृतज्ञानस्योपयोगाय नैके कार्यक्रमाः महाविद्यालये प्रचलन्ति भविष्यन्ति च। सुज्ञेभ्यः एवञ्च मन्दगतियुक्तेभ्यः छात्रेभ्यः भिन्नपद्धत्या प्राध्यापकाः अध्यापनं कुर्वन्ति। महाविद्यालयस्य संस्कृतविभागे छात्रविकासं प्रधानं मत्वा प्रतिवर्षे राष्ट्रीय-कार्यशाला-चर्चासत्र-प्रतियोगितादीनाम् आयोजनं भवति। छात्रेभ्यः अनेकविषयसम्बन्धितः पुस्तकसङ्कलितः विशालग्रन्थालयः महाविद्यालयपरिसरे विद्यते। संस्कृतविषयोत्तीर्णाः छात्राः अग्रे गत्वा संशोधनकार्ये, अध्यापनकार्ये, पत्रकारितायाम्, शिक्षणकार्ये, सैन्यदले इत्यादिषु कार्येषु आजीविकां प्राप्नुवन्ति।

संस्कृतस्य प्रचारार्थम्, प्रसारार्थम्, महाविद्यालयः सर्वदा कार्यरतः विद्यते। संस्कृतविषयनिपुणेभ्यः छात्रेभ्यः पारितोषिकम्, शिष्यवृत्तिं च ददाति। महाविद्यालयः भारतदेशस्य उन्नत्यर्थं यानि कार्याणि शिक्षणक्षेत्रे आवश्यकानि तानि सर्वाणि मनसि निधाय सदैव छात्रान् मार्गदर्शयति। संस्कृतविभागः तानि सर्वाणि कार्याणि सम्यक्तया करोति येन छात्राः उत्तीर्णाः भूत्वा आजीविकां प्राप्नुवन्ति। अभ्यासक्रमः कीदृशः, के अध्यापकाः, परीक्षाविवरणं किम् इत्यादीनां विषयानां कृते संस्कृतविभागस्य वेबसाईटसम्पर्कं कुर्वन्तु।

अत्र राष्ट्रिय-शिक्षा-प्रणाल्यानुसारेण अभ्यासक्रमः निर्धारितोऽस्ति। राष्ट्रियशिक्षाप्रणाली २०२० संस्कृतविषयस्य प्रसाराय प्रचाराय च प्रयततीति एतत् सर्वं ज्ञात्वैव अभ्यासक्रमो वर्तते। अभ्यासक्रमे नैके विषयाः सन्ति, तत्र डी.एस्.सी, ए.ई.सी, आय.के.एस, वी.एस.सी इत्यादयः समूहाः वर्तन्ते, तेषु समूहेषु छात्रप्रियः, रुचिकरः, महत्त्वदायकः संस्कृतविषयोऽस्तीति।

Empowered Autonomous Institution

॥ आरोह तमसो ज्यातः ॥

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya,
Latur (Autonomous)

Shiv Chhatrapati Shikshan Sanstha's
Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

Empowered Autonomous Institution

Index

Sr. No.	Content	Page No.
1	Structure for Four Year Multidisciplinary UG Programme	01
2	Abbreviations	02
3	Courses and Credits	03
4	UG Program Outcomes	04
5	UG Programme Specific Outcomes	05
6	Curriculum: Semester-I	6
	AEC I व्यावहारिक व्याकरण व नीतिसुभाषिते. भाग- ०१	7
7	Curriculum: Semester-II	10
	AEC II व्यावहारिक व्याकरण व नीतिसुभाषिते- भाग-०२.	11
8	Basket I: Open Elective (OE)	-
9	Basket II: Skill Enhancement Courses (SEC)	-
10	Basket III: Ability Enhancement Courses (AEC)	-
11	Extra Credit Activities	14
12	Examination Framework	16

शिव छत्रपती
शिक्षण संस्था
लातूर

॥ आर्योह तमसो ज्योतिः॥

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya,
Latur (Autonomous)

Shiv Chhatrapati Shikshan Sanstha's

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

Empowered Autonomous Institution

Faculty of Humanities and Social Sciences

Structure for Four Year Multidisciplinary Undergraduate Degree Programme in Sanskrit

Multiple Entry and Exit (In accordance with NEP-2020)

Year & Level	Sem	Major		Minor	OE	VSC/ SEC (VSEC)	AEC/ VEC	OJT,FP,CEP, RP	Credit per Sem.	Cum./Cr. per exit
		DSC	DSE							
1	2	3		4	5	6	7	8	9	10
I 4.5	I	DSC I: 04 Cr. DSC II: 04 Cr.	NA	NA	OE-I: 04 Cr.	VSC-I: 02 Cr. SEC-I: 02 Cr.	AEC-I MIL: 02 Cr. VEC-I: 02 Cr.	CC-I: 02 Cr. (NSS, NCC, Sports, Cultural)/ CEP-I: 02 Cr. (SES-I)/ OJT: 02 Cr. / Mini Project: 02 Cr.	22	44 Cr. UG Certificate
	II	DSC III: 04 Cr. DSC IV: 04 Cr.	NA	NA	OE-II: 04 Cr.	VSC-II: 02 Cr. SEC-II: 02 Cr.	AEC- II MIL: 02 Cr. VEC- II: 02 Cr.	Generic IKS: 02 Cr.	22	
	Cum. Cr.	16	-	-	08	04+04= 08	04+02 +02=0 8	04	44	
<p>Exit Option: Award of UG Certificate in Major with 44 Credits and Additional 04 Credits Core NSQF Course / Internship or continue with Major and Minor</p>										

Abbreviations:

1. DSC : Discipline Specific Core (Major)
2. DSE : Discipline Specific Elective (Major)
3. DSM : Discipline Specific Minor
4. OE : Open Elective
5. VSEC : Vocational Skill and Skill Enhancement Course
6. VSC : Vocational Skill Course
7. SEC : Skill Enhancement Course
8. AEC : Ability Enhancement Course
9. MIL : Modern Indian Languages
10. IKS : Indian Knowledge System
11. FSRCE : Fostering Social Responsibility & Community Engagement
12. VEC : Value Education Course
13. OJT : On Job Training
14. FP : Field Project
15. CEP : Community Engagement Programme
16. CC : Co-Curricular Course
17. RP : Research Project/Dissertation
18. SES : Shahu Extension Services

॥ आरोह तमसो ज्योतिः॥

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya,
Latur (Autonomous)

Shiv Chhatrapati Shikshan Sanstha's
Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

Empowered Autonomous Institution

Faculty of Humanities

B.A.I (Degree) Sanskrit.

Year & Level	Semester	Course Code	Course Title	Credits	No. of Hrs.
I 4.5	I				
		OE-I	From Basket	04	60
		(SEC-I)	From Basket	02	30
		101SAN1701 (AEC-I)	व्यावहारिक व्याकरण व नीतिसुभाषिते- भाग- ०१ From Basket	02	30
		(VEC-I)	Constitution of India	02	30
		AIPC/OJT-I			
		Total Credits			22
	II				
		OE-II	From Basket	04	60
		(SEC-II)	From Basket	02	30
		(AEC-II) 101SAN2701	व्यावहारिक व्याकरण व नीतिसुभाषिते- भाग- ०२.	02	30
		CC	CC - I	02	30
		Generic IKS	Introduction to Indian Knowledge System	02	30
Total Credits			22		
Total Credits (Semester I & II)				44	

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya,
Latur (Autonomous)

Shiv Chhatrapati Shikshan Sanstha's

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

Empowered Autonomous Institution

Faculty of Humanities and Social Sciences

Programme Outcomes (POs) for B.A. Degree Programme	
PO 1	Disciplinary Knowledge (विषय ज्ञान): - संस्कृत साहित्य आणि व्याकरणाचे सखोल ज्ञान प्राप्त करणे.
PO 2	Social Competence (सामाजिक सक्षमता): - साहित्यातील मूल्यांचा वापर करून समाजात एक जबाबदार नागरिक म्हणून वावरणे.
PO 3	Self-Directed Life-long Learning (निरंतर शिक्षण): - संस्कृत भाषेतील ज्ञान समृद्ध करण्यासाठी आयुष्यभर शिकण्याची वृत्ती जोपासणे.
PO 4	Inter Personal and Social Skills (संवाद कौशल्य): - संस्कृत आणि प्रादेशिक भाषेतून प्रभावी संवाद साधण्याची क्षमता विकसित करणे.
PO 5	Problem Solving Skills (समस्या निराकरण): - प्राचीन साहित्यातील बोध आणि नीतीचा वापर करून व्यावहारिक समस्या सोडवणे.
PO 6	Professional Competence and Ethics (व्यावसायिक नैतिकता): शैक्षणिक आणि व्यावसायिक क्षेत्रात नैतिक मूल्यांचे पालन करणे.
PO 7	Environment and Sustainability (पर्यावरण आणि शाश्वतता): - भारतीय परंपरेतील निसर्गविषयक दृष्टीकोन समजून घेणे.
PO 8	Research Aptitude (संशोधन वृत्ती): - संस्कृत ग्रंथांचे चिकित्सक अध्ययन आणि संशोधनाची आवड निर्माण करणे.

॥ आरोह तमसो ज्योतिः॥

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya,
Latur (Autonomous)

Shiv Chhatrapati Shikshan Sanstha's

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

Empowered Autonomous Institution

Programme Specific Outcomes (PSOs) for B.A. Sanskrit (Degree)

PSO No.	Upon completion of this programmer the students will be able to
PSO 1	संस्कृत भाषेच्या व्याकरणिक रचनेची सखोल माहिती मिळवून ती आधुनिक संदर्भात वापरणे.
PSO 2	संस्कृतमधील अभिजात साहित्याचा (उदा. नीतिशतक, पंचतंत्र) परिचय करून घेऊन त्यातील जीवनमूल्ये आत्मसात करणे.
PSO 3	संस्कृत कथा आणि काव्य निर्मितीची प्रक्रिया समजून घेऊन स्वतःचे लेखन कौशल्य विकसित करणे.
PSO 4	प्राचीन भारतीय ज्ञान परंपरा आणि संस्कृतीचा वारसा जतन करण्याकडे कल वाढवणे.

॥ आरोह तमसो ज्योतिः॥

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya,
Latur (Autonomous)

Semester - I

शिव छत्रपती
शिक्षण संस्था
लातूर

॥ आर्योह तमसो ज्योतिः॥

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya,
Latur (Autonomous)

Shiv Chhatrapati Shikshan Sanstha's

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

Empowered Autonomous Institution

Faculty of Humanities and Social Sciences

Department of Sanskrit

UG I Sem I

Course Type: AEC

Course Title: AEC-I भाषिक १) व्यावहारिक व्याकरण व नीतिसुभाषिते. भाग- ०१

Course Code: (101SAN1701)

Credits: 02

Hours: 30

Marks: 50

Learning Objectives:

- LO 1. विद्यार्थ्यांना संस्कृत भाषेतील मूलभूत व्याकरण, विशेषतः वर्णमाला आणि धातुरूपांची ओळख करून देणे.
- LO 2. संस्कृत साहित्यातील नीतिमूल्ये आणि सुभाषितांच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांचे नैतिक चरित्र घडवणे.
- LO 3. विद्यार्थ्यांना शब्दरूप आणि सर्वनामांच्या वापरद्वारे शुद्ध संस्कृत लेखन व वाचनाची गोडी लावणे.
- LO 4. पंचतंत्रासारख्या कथा साहित्यातून संस्कृत भाषेचे आकलन वाढवणे आणि व्यावहारिक बोध देणे.

Course Outcomes:

- CO 1. संस्कृत व्याकरणातील मुख्य गणप्रक्रिया आणि धातुरूपांचा (पठ्, लिख्, वद्) वाक्यात प्रभावी वापर करतील.
- CO 2. विद्यार्थ्यांना विविध शब्दरूपांची (अकारान्त, इकारान्त इत्यादी) माहिती मिळेल, ज्यामुळे त्यांचा शब्दसंग्रह आणि भाषा ज्ञान वाढेल.
- CO 3. पंचतंत्रातील कथांच्या अभ्यासातून सरल संस्कृत वाक्यांचा अर्थ लावण्यास आणि त्यांचे विश्लेषण करण्यास सक्षम झाले.
- CO 4. नीतिशतकातील विविध पद्धतींचा (मूर्ख, विद्वान, परोपकार) अभ्यास केल्यामुळे विद्यार्थ्यांच्या वर्तणुकीत आणि आचरणात सकारात्मक बदल होईल.

Unit No.	Title of Unit & Contents	Hrs.
I	संस्कृत भाषा परिचय.	07
	01. संस्कृत वर्णमाला परिचय 02. धातुरूपाणि. (पठ्, लिख्, वद्) 03. नीतिशतकातील मूर्खपद्धती	
	Unit Outcomes: UO 1. संस्कृत वर्णमालेतील स्वरांचे आणि व्यंजनांचे वर्गीकरण करण्यास आणि 'पठ्, लिख्, वद्' यांसारख्या धातूंच्या रूपांचा वाक्यात योग्य वापर करण्यास सक्षम झाले. UO 2. संस्कृत साहित्यातील 'नीतिशतक' (मूर्खपद्धती) मधील श्लोकांचा अर्थ समजून घेऊन मानवी स्वभाव आणि नैतिक मूल्यांचे विश्लेषण करतील.	
II	शब्दरूप परिचय-सर्वनामपरिचय व विद्वत्पद्धती	06
	01. स्वरान्तशब्दरूप परिचय- (अकारान्त पुल्लिंग, नपुंसकलिंग आकारान्त-स्त्रीलिंग)	

	<p>02. इकारान्तशब्द- (इकारान्त पुल्लिंग, ईकारान्त-स्त्रीलिंग)</p> <p>03. विद्वत्पद्धती निरूपण.</p> <p>Unit Outcomes:</p> <p>UO 1. विविध स्वान्त शब्दांच्या (अकारान्त पुल्लिंग, नपुंसकलिंग, आकारान्त स्त्रीलिंग आणि इकारान्त-ईकारान्त) रूपांचे वर्गीकरण करण्यास आणि त्यांचा वाक्यात व्याकरणदृष्ट्या शुद्ध वापर करण्यास सक्षम झाले.</p> <p>UO 2. 'विद्वत्पद्धती' मधील सुभाषितांचा अभ्यास करून विद्वानांची लक्षणे आणि ज्ञानाचे महत्त्व स्पष्ट करतील, तसेच या नैतिक मूल्यांचे दैनंदिन जीवनात उपयोजन करतील.</p>	
III	पंचतन्त्र	08
	<p>01. पंचतन्त्र परिचय.</p> <p>02. अपरीक्षित कारकातील मणिभद्र कथा.</p> <p>03. अर्थपद्धती.</p> <p>Unit Outcomes:</p> <p>UO 1. संस्कृत साहित्यातील 'पंचतन्त्र' या ग्रंथाची रचना आणि महत्त्व स्पष्ट करण्यास सक्षम झाले, तसेच 'अपरीक्षितकारक' तंत्रातील 'मणिभद्र' कथेच्या माध्यमातून कोणत्याही कार्यापूर्वी विचार करण्याचे (परीक्षण करण्याचे) कौशल्य आत्मसात करतील.</p> <p>UO 2. 'अर्थपद्धती' मधील श्लोकांचा अभ्यास करून जीवनातील धनाचे महत्त्व, त्याचे योग्य नियोजन आणि व्यावहारिक नीतिशास्त्र यांविषयीचे ज्ञान प्राप्त करतील.</p>	
IV	नीतिसुभाषिते व अपरीक्षित कारक	09
	<p>01. ब्राह्मणी नकुल कथा (पंचतन्त्र).</p> <p>02. वाक्यप्रयोग.</p> <p>03. परोपकारपद्धती.</p> <p>Unit Outcomes:</p> <p>UO 1. 'ब्राह्मणी-नकुल' कथेच्या अभ्यासातून घाईने निर्णय घेण्याचे दुष्परिणाम समजून घेतील आणि संस्कृतमधील 'वाक्यप्रयोगा'च्या सरावाद्वारे स्वतःची लहान वाक्ये तयार करण्याची भाषिक क्षमता विकसित करतील.</p> <p>UO 2. 'परोपकारपद्धती' मधील श्लोकांचे विश्लेषण करून मानवी जीवनातील परोपकाराचे महत्त्व आणि निस्वार्थी सेवावृत्ती यांसारख्या नैतिक मूल्यांचे आकलन करून घेतील.</p>	

संदर्भग्रंथ सूची-

1. शब्दधातुरूपावली, राजाराम शास्त्री नाटेकर, नवनीत प्रकाशन मुंबई, २०१०.
2. रूपचन्द्रिका, पं. रामचन्द्र झा, चौखंबा संस्कृत सीरीज वाराणसी.
3. संस्कृत साहित्य का इतिहास, डॉ. उमाशंकर शर्मा ऋषी, चौखंबा भारती अकादमी ३७/१०७ गोपाल मन्दिर लेन वाराणसी.
4. संस्कृत व्याकरण का इतिहास, आचार्य बलदेव उपाध्याय.
5. संस्कृत साहित्य का इतिहास, आचार्य बलदेव उपाध्याय.
6. व्याकरण शास्त्र का इतिहास, पं. युधिष्ठिर मीमांसक.
7. नीतिशतकम्, भर्तृहरि, सुयोग प्रकाशन, अमरावती.
8. रचनानुवादकौमुदी, Dr. कपिल देव द्विवेदी.
9. अनुवाद चन्द्रिका

10. संस्कृत पुस्तके

<https://archive.org/>

गणपरिचय- <https://www.sanskritm.in/2020/05/blog-post.html>

धातुरूपावलि:- <https://archive.org/details/Dhaturupavali/page/n65/mode/2up>

<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.490172/page/n611/mode/2up>

घटक ०२.

शब्दरूप- <https://ncert.nic.in/textbook/pdf/jhva104.pdf>

शब्दरूपाणि-

<https://sanskritbharat.com/%E0%A4%B6%E0%A4%AC%E0%A5%8D%E0%A4%A6%E0%A4%B0%E0%A5%82%E0%A4%AA%E0%A4%BE%E0%A4%A3%E0%A4%BF/>

संस्कृत, शब्दरूप, धातुरूप, विभक्ती परिचय-

https://archive.org/details/vaibhavjagtap286_gmail_201809/page/n21/mode/2up

<https://archive.org/details/sugam-shabd-roopavali-sarvabhaum/page/n11/mode/2up>

<https://archive.org/details/sanskritsvadhyayavakyavyavaharairashtriyasanskritsansthan/page/n21/mode/2up>

Internal Examination Pattern :

CAT – I: Assignment Task.

CAT – II- Online Quiz.

Mapping of POs, PSOs and COs:

COs/POs & PSOs	PO 1	PO 2	PO 3	PO 4	PO 5	PO 6	PO 7	PO 8	PSO 1	PSO 2	PSO 3	PSO 4
CO1(व्याकरण व वर्णमाला)	3	1	2	2	1	1	0	2	3	1	2	1
CO2(कथासाहित्य व पंचतंत्र)	3	3	2	3	3	2	1	2	2	3	3	3
CO3(नीति-साहित्य व सुभाषिते)	2	3	3	2	3	3	1	1	1	3	2	2
CO4(वाक्यप्रयोग व लेखन)	3	2	2	3	2	2	0	2	3	1	3	2

Scale : 3 = High, 2 = Moderate, 1 = Low, 0 = No correlation.

Semester - II

शिव छत्रपती
शिक्षण संस्था
लातूर

॥ आर्योह तमसो ज्योतिः॥

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya,
Latur (Autonomous)

Shiv Chhatrapati Shikshan Sanstha's

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

Empowered Autonomous Institution

Faculty of Humanities and Social Sciences

Department of Sanskrit

UG I Sem I

Course Type: AEC - II

Course Title: व्यावहारिक व्याकरण व नीतिसुभाषिते. भाग-२

Course Code: 101SAN2701

Credits: 02

Hours: 30

Marks: 50

Learning Objectives:

- LO 1. विद्यार्थ्यांना संस्कृत व्याकरणातील लकार (काळ व अर्थ) आणि धातुरूपांच्या वापराची सखोल ओळख करून देणे.
- LO 2. अस्मद्-युष्मद् आणि विविध सर्वनामांच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांची वाक्यरचना कौशल्ये विकसित करणे.
- LO 3. नीतिशतकातील दुर्जन, सुजन, दैव आणि कर्म या पद्धतींद्वारे विद्यार्थ्यांमध्ये नैतिक मूल्यांची रुजवण करणे.
- LO 4. संख्या आणि अव्ययांचा वापर करून विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष संस्कृत संभाषण व लेखनासाठी प्रवृत्त करणे.

Course Outcomes:

- CO 1. लोटलकार आणि विधिलिंगलकाराचा उपयोग करून संस्कृतमध्ये आज्ञा व प्रार्थना वजा वाक्ये तयार करतील.
- CO 2. विद्यार्थ्यांना सर्वनामांच्या रूपांचे अचूक ज्ञान होईल, ज्यामुळे ते स्वतःचा (अस्मद्) आणि दुसऱ्याचा (युष्मद्) परिचय संस्कृतमध्ये देऊ शकतील.
- CO 3. नीतिशतकातील श्लोकांच्या आधारे मानवी स्वभाव (सुजन-दुर्जन) आणि प्रारब्ध (दैव-कर्म) यातील फरक स्पष्ट करण्यास सक्षम झाले.
- CO 4. संख्या आणि अव्ययांच्या अचूक वापरामुळे लहान व सरल संस्कृत परिच्छेद स्वतःहून लिहू शकतील.

Unit No.	Title of Unit & Contents	Hrs.
I	धातूरूप परिचय व नीतिशतक	07
	01. धातुरूपे. 02. लकार परिचय- (लोटलकार, विधिलिंगलकार) 03. दुर्जनपद्धती. Unit Outcomes: UO 1. संस्कृत व्याकरणातील लोटलकार (आज्ञार्थ) आणि विधिलिंगलकार (विद्यार्थ) या दोन लकारांची रूपे ओळखण्यास आणि त्यांचा वापर करून संस्कृतमध्ये आज्ञा, विनंती किंवा उपदेश वजा वाक्ये तयार करण्यास सक्षम झाले. UO 2. 'नीतिशतक' या ग्रंथातील दुर्जनपद्धतीचा अभ्यास करून दुर्जन व्यक्तींची लक्षणे आणि त्यांच्या संगतीपासून होणारे तोटे समजून घेतील, तसेच मानवी स्वभावाचे नैतिक दृष्टिकोनातून विश्लेषण करतील.	
II	सर्वनामपरिचय तथा नीतिशतक	08
	01. अस्मद् व युष्मद् शब्दरूप व प्रयोग. 02. किम्, तत्, एतत् सर्वनामपरिचय.	

	<p>03. सुजनपद्धती.</p> <p>Unit Outcomes:</p> <p>UO 1. 'अस्मद्' (मी), 'युष्मद्' (तू) आणि 'तत्-एतत्-किम्' यांसारख्या प्रमुख सर्वनामांच्या रूपांची ओळख करून घेऊन, त्यांचा वाक्यात अचूक प्रयोग करण्यास आणि प्रश्ननिर्मिती करण्यास सक्षम झाले.</p> <p>UO 2. 'नीतिशतक' या ग्रंथातील सुजनपद्धतीचा अभ्यास करून सज्जन व्यक्तींची लक्षणे आणि त्यांच्या अंगी असणारे परोपकार, धैर्य यांसारखे गुण समजून घेतील, तसेच स्वतःच्या व्यक्तिमत्व विकासासाठी या गुणांचे महत्त्व स्पष्ट करतील.</p>	
III	वाक्यप्रयोग व नीतिशतक	09
	<p>01. सरलवाक्य रचना.</p> <p>02. संख्या प्रयोग.</p> <p>03. दैवपद्धती.</p> <p>Unit Outcomes:</p> <p>UO 1. संस्कृतमधील संख्यावाचक शब्दांचा (संख्या प्रयोग) वापर करून दैनंदिन व्यवहारातील साधी आणि सोपी वाक्ये (सरलवाक्य रचना) स्वतःहून तयार करण्यास व लिहिण्यास सक्षम झाले.</p> <p>UO 2. 'नीतिशतक' या ग्रंथातील दैवपद्धतीचा अभ्यास करून मानवी जीवनातील नशिबाची (दैव) संकल्पना आणि प्रयत्नांचे महत्त्व यातील परस्पर संबंध स्पष्ट करतील.</p>	
IV	वाक्यप्रयोग व नीतिशतक	06
	<p>01. अव्ययप्रयोग.</p> <p>02. कर्मपद्धती.</p> <p>Unit Outcomes:</p> <p>UO 1. संस्कृतमधील विविध अव्ययांचा (उदा. च, अपि, विना, सह) अर्थ समजून घेऊन त्यांचा वाक्यात अचूक वापर करण्यास आणि त्याद्वारे भाषेतील प्रवाहीपणा वाढवण्यास सक्षम झाले.</p> <p>UO 2. 'नीतिशतक' या ग्रंथातील कर्मपद्धतीचा अभ्यास करून मानवी जीवनात कर्माचे श्रेष्ठत्व आणि 'पेरावे तसे उगवते' या सिद्धांताचे नैतिक महत्त्व स्पष्ट करतील.</p>	

संदर्भग्रंथ सूची-

1. शब्दधातुरूपावली, राजाराम शास्त्री नाटेकर, नवनीत प्रकाशन मुंबई, २०१०.
2. रूपचन्द्रिका, पं. रामचन्द्र झा, चौखंबा संस्कृत सीरीज वाराणसी.
3. संस्कृत साहित्य का इतिहास, डॉ. उमाशंकर शर्मा ऋषी, चौखंबा भारती अकादमी ३७/१०७ गोपाल मन्दिर लेन वाराणसी.
4. संस्कृत व्याकरण का इतिहास, आचार्य बलदेव उपाध्याय.
5. संस्कृत साहित्य का इतिहास, आचार्य बलदेव उपाध्याय.
6. व्याकरण शास्त्र का इतिहास, पं. युधिष्ठिर मीमांसक.
7. नीतिशतकम्, भर्तृहरि, सुयोग प्रकाशन, अमरावती.
8. रचनानुवादकौमुदी, Dr. कपिल देव द्विवेदी.
9. अनुवाद चन्द्रिका
10. संस्कृत पुस्तके

Online Resources Link-

<https://archive.org/>

गणपरिचय- <https://www.sanskritm.in/2020/05/blog-post.html>

धातुरूपावलि:- <https://archive.org/details/Dhaturupavali/page/n65/mode/2up>

<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.490172/page/n611/mode/2up>

घटक ०२.

शब्दरूप- <https://ncert.nic.in/textbook/pdf/jhva104.pdf>

शब्दरूपाणि-

<https://sanskritbharat.com/%E0%A4%B6%E0%A4%AC%E0%A5%8D%E0%A4%A6%E0%A4%B0%E0%A5%82%E0%A4%AA%E0%A4%BE%E0%A4%A3%E0%A4%B/F/>

संस्कृत, शब्दरूप, धातुरूप, विभक्ती परिचय-

https://archive.org/details/vaibhavjagtap286_gmail_201809/page/n21/mode/2up

<https://archive.org/details/sugam-shabd-roopavali-sarvabhaum/page/n11/mode/2up>

<https://archive.org/details/sanskritsvadhyayavyavyavaharairashtriyasanskritsansthan/page/n21/mode/2up>

Internal Examination Pattern :

CAT – I: Assignment Task.

CAT – II- Online Quiz.

Mapping of POs, PSOs and COs:

COs/POs & PSOs	PO 1	PO 2	PO 3	PO 4	PO 5	PO 6	PO 7	PO 8	PSO 1	PSO 2	PSO 3	PSO 4
CO1 (लकार व धातुरूपे)	3	1	2	2	1	1	0	1	3	1	2	1
CO2 (सर्वनाम व परिचय)	3	2	2	3	1	1	0	1	3	1	3	1
CO3 (नीतिशतक पद्धती)	2	3	3	2	3	3	1	2	1	3	1	3
CO4 (संख्या, अव्यय व लेखन)	3	1	2	3	2	2	0	2	3	1	3	2

Scale : 3 = High, 2 = Moderate, 1 = Low, 0 = No correlation.

Rajarsi Shahu Mahavidyalaya,
Latur (Autonomous)

Shiv Chhatrapati Shikshan Sanstha's

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

Empowered Autonomous Institution

Extra Credit Activities

Sr. No.	Course Title	Credits	Hours T/P
1	MOOCs	Min. of 02 credits	Min. of 30 Hrs.
2	Certificate Courses	Min. of 02 credits	Min. of 30 Hrs.
3	IIT Spoken English Courses	Min. of 02 credits	Min. of 30 Hrs.

Guidelines:

Extra -academic activities

- All extra credits claimed under this heading will require sufficient academic input/ contribution from the students concerned.
- Maximum 04 extra credits in each academic year will be allotted.
- These extra academic activity credits will not be considered for calculation of SGPA/CGPA but will be indicated on the grade card.

Additional Credits for Online Courses:

1. Courses only from SWAYAM and NPTEL platform are eligible for claiming credits.
2. Students should get the consent from the concerned subject Teacher/Mentor/Vice Principal and Principal prior to starting of the course.
3. Students who complete such online courses for additional credits will be examined/verified by the concerned mentor/internal faculty member before awarding credits.
4. Credit allotted to the course by SWAYAM and NPTEL platform will be considered as it is.

Additional Credits for Other Academic Activities:

1. One credit for presentation and publication of paper in International/National/State level seminars/workshops.
2. One credit for measurable research work undertaken and field trips amounting to 30 hours of recorded work.
3. One credit for creating models in sponsored exhibitions/other exhibits, which are approved by the concerned department.
4. One credit for any voluntary social service/Nation building exercise which is in collaboration with the outreach center, equivalent to 30 hours
5. All these credits must be approved by the College Committee.

Additional Credits for Certificate Courses:

- Students can get additional credits (number of credits will depend on the course duration) from certificate courses offered by the college.
- The student must successfully complete the course. These credits must be approved by the Course Coordinators.
- Students who undertake summer projects/ internships/ training in institutions of repute through a national selection process, will get 2 credits for each such activity. This must be done under the supervision of the concerned faculty/mentor.

Note:

- The respective documents should be submitted within 10 days after completion of Semester End Examination.
- No credits can be granted for organizing or for serving as office bearers/ volunteers for Inter-Class / Associations / Sports / Social Service activities.
- The office bearers and volunteers may be given a letter of appreciation by the respective staff coordinators. Besides, no credits can be claimed for any services/ activities conducted or attended within the college.
- All claims for the credits by the students should be made and approved by the mentor in the same academic year of completing the activity.
- Any grievances of denial/rejection of credits should be addressed to Additional Credits Coordinator in the same academic year.
- Students having a shortage of additional credits at the end of the third year can meet the Additional Credits Coordinator, who will provide the right advice on the activities that can help them earn credits required for graduation.

शिव छत्रपती
शिक्षण संस्था
लातूर

॥ आरोह तमसो ज्योतिः ॥

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya,
Latur (Autonomous)

Shiv Chhatrapati Shikshan Sanstha's

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

Empowered Autonomous Institution

Examination Framework

Theory:

40% Continuous Assessment Tests (CATs) and 60% Semester End Examination (SEE)

Practical:

50% Continuous Assessment Tests (CATs) and 50% Semester End Examination (SEE)

Course	Marks	CAT & Mid Term Theory				CAT Practical		Best Scored CAT & Mid Term	SEE	Total
		Att.	CAT I	Mid Term	CAT II	Att.	CAT			
1	2	3				4		5	6	5 + 6
DSC/DSE/ GE/OE/Minor	100	10	10	20	10	-	-	40	60	100
DSC	75	05	10	15	10	-	-	30	45	75
Lab Course/AIPC/ OJT/FP/SEC (Science & Technology)	50	-	-	-	-	05	20	-	25	50
VSC/SEC/ AEC/VEC/CC	50	05	05	10	05	-	-	20	30	50

Note:

1. All Internal Exams are compulsory
2. Out of 02 CATs best score will be considered
3. Mid Term Exam will be conducted by the Exam Section
4. Mid Term Exam is of Objective nature (MCQ)
5. Semester End Exam is of descriptive in nature (Long & Short Answer)
6. CAT Practical (20 Marks): Lab Journal (Record Book) 10 Marks, Overall Performance 10 Marks